

Darvasi László

Virágzabálók

Olyan vagy, akár egy fűzfa ága. Hajolsz, kislány, törni még képtelen vagy! De tudnod kell, bizonyos nevetések kárt okoznak a világnak. Ezzel most ne törődj. A kárt jóváteszik vagy elfedik, földre föld hull, az egyik szél kergeti a másikat, jóság a rosszal párizik. Ám amikor te nevelsz, apró gödrök támadnak az arcodon, a szemed fénylik, mint az úri szabó gyűszűje, és az utca túloldalán, a sánta cipész nyikorgó cégére alatt megáll egy sétabotos úr, és a szemöldökét úgy vonja össze, mint aki a csodáról készül bizalmas jelentést írni. Aztán már nyerítve nevet veled ő is, pedig komisz ember, jól tudom. A papírszalag még szakad a kezeden, de a fűszál mindig az ujjadra tekeredik, és másnap is friss a zöldje. Tenyered közepén többágú foltocská piroslik, angyal lábnyoma lehet. Odaszállt, amikor születted, táncolt a te pici tenyereden.

Neved, hisz tudod, Klára, Pelsőczy Klára.

Engem, apádat a családom egy viharos napon, amikor szelek süvítettek, és mennydörgött is, és a kúria fölött rikácsolva nyikorgott a szélkakas, kitagadott, s igazuk volt. Túl sokat meséltem neked fényes csizmás, kackiás bajuszú, a cselédek meggyfa bottal, szíjjal fegyelmező bácsiknak, csipkegalléros néniknek, vihogó testvéreknek olyan világokról, melyek soha nem voltak, igaz, lehettek volna.

Abban a világban, ahol én élek ma is, nem látni Istent, és szükségem nincs arra, hogy kérjem vagy szólítsam. Családom eldobott magából, miért szorítsanak helyet egy olyan alaknak, aki a házi kandalló melegénél, az istállóságú ünnepi társaságban, a dúsan rakott névnap asztalok húslevespárájában lerágott csontokból épít piramist, a csokoládét az arcára keni, aki a templomi füstölő illata miatt a pap miséjébe tüsszög, beleköhög a zümmögő imákba, a zsoltárok énekébe, nevet, amikor csiklandozza a nyelvére helyezett ostya, és galambfiók pihéjét fújkalja, amikor bácsikái, öccsei, aranyszegélyes mentés szomszédjai ököllel verik az asztalt, s minden második szavuk, hogy magyar, magyar, magyar.

A kislányom vagy, az én vérem, s ha úgy döntesz, repülni akarsz, repülj velem. Ne botránkozz meg a csúf szavak hallatán, csak figyelj. Ha sorsról kérdezel, annyit mondhatok, templomot, hitet, szószólót bármikor láthatsz, jönnek maguktól, elének toppannak, szólongatnak, de a mi fajtánknak csupán az értelmetlenség határtalan kegyelme maradt, csak hogy elhíhessük, minden, ami tapasztalható és elgondolható, Isten adománya. Kell ez nekünk?! Hát nem kell, gyermekem!

Nekem ez nem elég! Szeretném, hogy neked se legyen elég! Láthatod, izsom és kockázom, rossz vagyok, mint egy hangos éjszaka. Szemem véreses, arcom gyakran puffedt, ujjaim remegnek, akár az őszi ágak, s reggelenként támolyogva szürcsölöm a kávé. Mindez nem érdekes. Bármikor elszállok veled! Nincs az a pillanat, nem lehet olyan alkalom, amikor azt mondom neked, hogy nem!

Tölts abból az üvegből, köszönöm.

Kérem tőled, kislányom, alázatosan kérem, ne félj anyádtól. Ne rettegj tőle, ne tápláld a sértődöttségét, mely gyakran már hajnalban együtt sistereg a sparheltre lökött teáskanna gőzével, máskor az éjszakában imbolyog, akár a gyertya fénye! Soha ne félj tőle! Arra, hogy féljek, itt vagyok én, az apád. Igen, igen, én félek az anyádtól! Miközben a félelem tart össze bennünket.

S elárulok még valamit, talán a legfontosabbat!

Anyád sértődött ember, akár az olyan lény, akit nem azért szültek, mert szükség volt rá, mert várta egy neki kiszabott boldogság a világban.

A sérült lény az élet értelmével nincs kibékülve, nem találja a helyet, amely az övé lehetne. Nem művel, nem gondoz, ő is csak jár, beszél, szónokol, helyét nem leli soha. A sérült ember otthontalan, hazátlan, népe sincs. Olykor talán azt hiszi, értelmet és rendet találhat. S mert nem talál, lüktetni kezd a tenyerén egy pici seb. Neki az élet talán kényelmetlen lesz és ellenséges. Minden lesz az élet, és semmi sem lesz. Nem lehet birtoka, és ez annyira fájdalmas. De soha ne sértődj, sérülj, kislányom!

Sérülj meg, mert az szebb!

Jól van, most rád fújom a cigaretta füstjét, bírd, ne köhécselj.

Az apád vagyok!

A kezedet, vékony kis karodat szorítom, bírd, ne sírj.

Az apád vagyok!

Magamhoz öllek, tartalak rossz selyemmellényemen, ingujjam savanyú szagú, bírd.

Az apád vagyok!

Bírd ki, hogy így szeretlek!

Anyád is szeret, de ő máshogyan szeret.

Én, Pelsőczy László úgy döntöttem, hogy sérült leszek, akár egy napfelkelte, akár egy fáradt, délutáni eső. Ahol mi élünk, csupán egy sértődött város. Ha sérült lenne, szeretném. De ez a város ép és egészséges, féltékeny, a borsószemet dinnyeként árulja! Soha nem elég neki, amije van, miközben azzal kérkedik folyvást, amije nincsen neki. Ez már csak így, s vélem, még sokáig így is marad.

Tudod-e, hogy a hajadban toll fehérlik.

Ne félj, csak sirálypihe.

Na, fogd a kezem, menjünk a hajóra!

Te vezetsz!

S ott, ahol jönnek látod, majd neved el magad az úton!

*

Az udvarra fut, onnan kiáltozik, s mintha cérnaszállal vonnák ki torkából a szavakat.

Anyuskám, az ablak nem akarja, hogy belássak rajta!

Anyuskám, anyuskám, a fák gúnyolódnak rajtam!

A konyhatűz, anyuskám, azt akarja, hogy simogassam meg a szívét!

Az asszony mozdulatai mintha csikorognának, arcát kettévágja a fény, s éppen arra fordul, amerre a férjét látta eltűnni. De már nem látja, az égen felhők rohan-
nak, egy szellőkés megrázza a kerítés mellett görbülő eperfát, mintha ki akarná
űzni lombjából a délután fényét. Pelsőczy rossz kabátját magára kapta, nadrágja
szárába törölte cipője orrát, és elment, de előtte megint telebeszélte a lányuk
fejét!

A kislány könnyezve fut az anyjához, égett ujját mutatja. Az asszony annyit
mond, magad titted, magad is gyógyítsd. Klára szipogva tejfölt keres, nem elő-
ször nyúlt már tűzbe. Úgy lesz este, hogy nem is veszik észre, előbb csak szürke
folttá válik a világ, melyben táncolni kezdenek az árnyak, majd mindent betölt a
sűrű sötétség. Többször csikordul a kovakó, mire a gyertya lángra kap.

Milyen szép a karcsú üvegmécses!

Anyja merev derékkal ül, horgol, magában beszél, jár a szája, a szemeket
számolja. Aztán olvas valamit, de gyorsan eldobja az újságot, horgol tovább.
A tea kihűl, barna karimát hagyott a porceláncsésze belső falán, de milyen fehé-
rek a kockacukrok! Klára nyúl az egyikért, mintha tolvajkodna. Anyja ránéz,
abbahagyja a mormolást. A kislány nem teszi vissza az édességet, mosolyog, a
cukorból dudor lesz az arcán. Kattog a falióra, és ő már nagyon várja a kék ruhás
katonát, aki minden órában kicsapja a pántos faajtót, s a szuronyát magasba tart-
va jelenti, hogy egy óra, két óra, hogy pontosan éjszaka.

Menj feküdni!

Megvárom apát.

Azt mondtam, menj.

Megvárom apát.

Apja léptei döngenek, belöki a lakásajtót, haja borzas, savanyú bűzt von a
lakásba, dohány és szesz keverékét. Átázott cipője körül tócsa támad, vigyorog.

Hallod az esőt, kislányom, úgy dobol, mint egy vashadsereg!

Kinyújtja remegő kezét, benne három kicsiny fadoboz.

Válassz közülük, de gondold meg, hogyan döntesz!

Mind kell, mind kell, apuskám, kacag a kislány.

Apja morog, kabátját a sarokba dobja, köpenyt kerít, a haját ronggyal dörzsöli,
kedvére van a megoldás. Margit ujjai, mintha állapotos lenne, a hasa előtt kul-
csolódnak össze.

A gyermek sebesen üríti a dobozokat, bennük papírszeletekre lel.

Az egyikre az van írva: NEM,

a másokra: IGEN,

a harmadikra: TALÁN!

Rekedten suttog, mint aki csodálatos kincsre lelt.

Igen, nem, talán, hát minden az enyém!

Apja köhögve nevet, bort iszik, aztán a vörös lé a nyakába csurog, s magához
húzza a tárt karokkal táncoló, körbeforgó kislányt.

*

A konyha küszöbén áll, kócos, sárga fürtjein átsugárzik a reggeli fény, aranypor pereg az arcára. Szemét még álom ragasztja, de már látja, hogyan veti tűzbe a dobozokat az anyja. A dobozok ropognak a táncoló lángnyelvek között. Jó lenne benyúlni értük, menteni őket, és biztosan meg is tenné, ha nem ketten lennének. Anyja becsapja a kályha ajtaját, sziszegve rázogatója a kezét, a fogó megégette az ujját. A szolgáló a kamraajtónak dőlve áll, majd szó nélkül kifordul. A kislány néma marad, keze ökölben, elmosolyodik. Ebbe a meleg és kétségbeesett mosolyba veszik bele anyja dühödt tekintete. Addig mosolyog, míg az anyja fel nem csattan.

Eredj, öltözz már!

Ahogy a harisnyát húzza, arra gondol, többet el lehet venni az embertől, mint amennyit adtak neki. Jaj, akinek semmije sincsen, az is kifosztható. Azt is el lehet venni, ami soha nem volt az övé! Azért is mosolyog, dühből, elszántságból, ezt a mosolyt tőle el nem veszi senki, s a legszebb ünnepelőruhájában lép a társalgóba, így áll az anyja elé, aki mozdulatlanul ül a kanapén. A lány nyakában csillogó gyöngysor, harisnyája szövétében pirosra varrt rózsaszirmok, hajában fekete gyászszalag.

Mosolyog, mint aki boldog.

Jól van, bohóckodj csak, szól rekedten az anyja. S lehajtja a fejét, mint aki szégyelli, hogy képtelen kedvesebb lenni. Csörren a falóra, kicsi ajtaján kilép az órakatona, köszön nekik!

Huszár bácsi, huszár bácsi, magának is jó napot!, pukedlizik a kislány.

Szeszszagú apja, akinek később elsuttogja a dobozok elleni bűntényt, magához vonja, ő meg issza a savanyú testszagot, s egyszerre megérzi, hogy a férfi az ujjai közé dugdos valamit, s ráng a válla, mintha magában nevetne. Hiszen nevet is valóban!

Hogyan lehetett nála újra három dobozka?!

Olyan titok volt ez, amelybe bele lehetett halni!

*

A folyón farönkök forogtak, emberi arcuk volt, vigyorogtak, rémisztő, vad pofákat vágtak, zöld hajtásokkal és hatalmas levelekkel fenyegetőztek! A fagörccnek szörnyetegpofája volt, beszélt, átkozódott, befallak, a húsod zabálom fel, te lány! Ráfröcsögött a víz, megiszlak, kislány, és beszélt a város pora, homokká teszlek, gyerek, és beszélt a város hangulata, ködje, hóesése, estéje és napkeltéje, a szél a nyaka köré simult, mint holmi gyilkos kendő, suttogott hozzá, és ő hol félt, hol meg kacagott az eleven rémségeken.

Buta vagy víz, buta vagy, miért félnék tőled, ha a tűzbe is beledugom az ujjam?!

Buta vagy szél, elrepiíteni nem tudsz, a hajam meg kifésülöm, ha kócolod!

Buta vagy, nagyon buta vagy te, föld, csak rád esek, de akármikor felkelek, akkor meg mit fenyegetsz!?!

Amikor sétáltak, a várost járták, az apja gyakran mesélt, mutogatott.

Az ott egy zsidó polgár, kislányom. Nézd, milyen szaporán szedi a lábait, nem tud sétálni, mert fél és bizonytalan az istenadta. Szombaton ritkán látod őket,

olyankor a lábukat lógatják, az ujjukat se mozdítják, s némelyik átallja még a mécseset is meggyújtani. Annak ott, annak a hosszú hajúnak a neve Derera Ignác, egyszer egy úgynevezett Hosszúnapon eltűnt, mint égben a füst. Tudod-e, hogy Hosszúnapon mindig eltűnik egy zsidó?! Azt a zsidót maga az Ördög viszi el, nyakon ragadja, az arcába fújja a kénes leheletét, és huss, huss, viszi is a pokol mélyére. Olykor az elrabolt zsidó soha nem kerül elő, máskor meg, ki tudja, miért, de meglesz. Ezt a Derera Ignácot visszaadta az Ördög, nem kellett neki. Bárkit elvihetne az Ördög a zsidók közül, akik Hosszúnapon, akár a rókát gyanító csirkék, összebújva remegnek az ólban. De az Ördög csak egy zsidót visz el, mindig egyet választ közülük, Hosszúnapon nem a sorsuk, csak a félelmük közös!

Azok ott szerbek, bundások, erősek és szépek, némelyik kétszer is beretváltatja magát napjában. Nekik vannak a legnagyobb szekereik a városban. Száz éve ők is vándoroltak, akár Mózással a zsidók, fölvitte őket a lábuk és az akaratak Pest fölé is. Nem tudnak leejtett karral táncolni, és én egyszer magam láttam, a zuhogó esőben sétáltam a templomuknál, mert olyan szép volt az ég, ahogy verseket karcoltak rá a villámok, mondom, magam láttam, mit tett az egyik villám! Verset írt a szerb templomba, nyomát még láthatod, kislányom, az üszkös gerendát, a megrepedt, égett falat. De az talán nem igaz, hogy egy szerb asszonynak, egy dohánykereskedő feleségének, aki maga is eregette a füstöt, mintha bojár lenne, megállt a szíve, amikor meglátta a villámcsapás nyomát. Az viszont már igaz, hogy a pópájuk másnap kiállt a templom elé, és az öklét rázta az ég felé!

Az akácfa árnyékában a bundás, pipás népek örmények, és egyre kevesebben vannak. Régebben uralták a legkomolyabb üzleteket, a várba is hordtak marhahúst, a görögökkel ők adták el a legtöbb dohányt, gabonát és veresbort. Fehérborral nemigen törődtek. Azt a magyarok kavargatták ki, olyan is volt az íze, angyalom. Mára fogynak, elköltöznek, nem bírják az erősebb szerbekkel a versenyt.

Az Oskola utcán, látod, német polgárurak sétálgatnak! Itt, a Palánkban németnek szerb, szerbnek német a szomszédja. A németek szeretik a cilindert és a kopogós sarkú bőrcipőt, és folyvást azzal kérkednek, hogy nekik van a legnagyobb zeneszerzőjük, írójuk és filozófusuk. De azért te ne feledd, Shakespeare mégiscsak Shakespeare, és Hamlet vagy Don Quijote sokkal érdekesebb figura Faustnál! A németeknek itt színházuk is van, hiszen voltál is benne már. Gazdagok, magabiztosak, és nemsokára alaposan meg fognak lepódnni, amikor az újabb szelek az arcukba fújják a nemzeti port. A jó Schütz bácsit, ki szintén német, vagyis bécsi származású, s aki legutóbb a torokfájásodat, megégett ujjadat gyógyította, ismered. A németek erős testűek, de a szerbek még nagyobbak, és úgy mulatnak, mint senki más, összerágják és lenyelik a pálinkáspoharat is!

Kislányom, nem lesz elég időm, hogy elmondjam minden történetemet! De ha már nem élek, te akkor is hallani fogod a hangomat. De az már csak egy hang lesz valóban.

És nem, nem a szám beszél majd!

És mégis tudni fogod, hogy én szólok hozzád!

*

Egy álmos délután az apja bemutatta neki Koszta Nérót, a hírhedt főmuzsikust. Néró a Tisza komótos folyását fürkészte egy égerfa tövében, hullámokat számolt, a sirályok röpülését bámulta, talán sodródó fatörzseknek, halak csobbanásainak adott neveket, mindenesetre hátát a fának döntve is valóságos óriás volt, húsos ajkai között fűszál billegett.

Háromszáz éve zenél vele, mondta az apja.

Koszta Néró kivette szájából a fűszálat, ötszáz, mondta.

Háromszáz, bólított Klára felé az apja, ez a Néró szeret tódítani.

Vízimalmok sorakoztak a parton, lusta óriások, s a szél, amikor egy nagy sóhajtással végiglehelte a parton, hosszú, fehér függönyöket lengetett az épületek között. A kislány szimatolt, érezte, hogy arcára könnyű por, nem is por, inkább valami finom hamu szítál.

Ez a liszt, súgta fülébe az apja.

Rajzolj a fehér lapulevéltre fényt, Klárikám!

Ujjbeggyel kerekít napot a lisztporos lapura, olyan napocskát, amely sok ház homlokzatát díszítette akkoriban a városban.

Igazán szép Napocska, kislány, Koszovó fölött se kelt szebb!, dörmögte Koszta Néró, majd a fűszállal megcirógatta a gyerek arcát, és zenélni kezdett.

Klára az apjához húzódott.

Mi az a Koszovó?

Csak egy álom, mondta az apja.

Nem álom, hagyta abba a zenélést, Koszta Néró.

Hogyne lenne az, Néró, csak zümmögni tudsz róla?! Tücskök vagyunk, sáskák, legyek, bogarak!, forgott körbe az apa, mint aki részeg. Koszta Néró sötétben hallgatott, szája sarkában remegett az utolsó koszovói fűszál.

Meg kérészek!, suttogetta a kislány.

Apja lehajolt, már mosolygott, meg kérészek, kérészek, kicsi csillagom!

Másnap elvitte a piacon áruló Mama Gyökérhez, akitől málnát és szedret vásároltak, s Klára ujjbegyei pirosak és kékek lettek a gyümölcsöktől. Az asszonyság körbetapogatta a lányt, majd visszatolta az apa kezébe, nem értem én ezt a gyermeket, dünnyögte. Pelsőczy tekintete gúnyosan csillant, nem is érteni kell, hanem segíteni, Mama.

Itass vele tejet, mondta Mama Gyökér.

Legközelebb elszámolunk, nyomott teli kast a férfi kezébe.

Annak az illetőnek a neve Féreg úr, látod, a kenyeres halom mellett topog és kénytelen-kelletlen Derera Ignáccal tárgyal. Üzleti természetűnek tűnt a tárgyalás, és a zsidó férfiú, úgy tetszett, fölöttébb szeretett volna Féreg úrtól valami számára becses dolgot visszakapni. A kislány kiöltötte a nyelvét, mire Féreg úr dühös képet vágott, megindult feléjük, ő meg az apja mögé bújt, kalimpált a szíve. Kiáltás harsant. A kislány kikukkantott az apja mögül. Hórihorgas, elegáns úr ragadta meg Féreg úr grabancát.

Levél úr, suttogetta az apja, jó barátok!

A kislány ámult, hogyan lehetséges, hogy féregnek egy levél a barátja?! Levél úr a toporzékoló Féreg úr vállára engedte szarvasbőr kesztyűs kezét, elővette a pénztárcáját, s ropogós bankókat nyomott a kezébe. Féreg úr fölvidult, de nem

sokáig örvendezhetett, máris mellé lépett Derera úr, a pénzeket a kezei közül kiszakította, s diadalittas kiáltással viharzott tova a kasok között. Hirtelen csődület támadt a piac mellett, éppen erre viharzott el Derera is. Nem miatta kiabáltak. A kislánynak kellemetlen érzése támadt, ahogy az apja vont a maga után. Egy kövér asszonyság méltatlankodott utánuk, akit Pelsőczy valóban megasztított, majd a gyerekekkel a hirtelen támadt tömegbe furakodott.

A földön feküdt valaki.

Ez itt egy halott, ilyen a halál.

Ne félj tőle, Klárikám!

A halottak körmét sose nézd, mert egy halott emberen mindig a köröm a legfélelmetesebb!

A férfi a piac sarkán, egy káposztalevéllal teli, vizes mélyedés mellett hevert, kódobásnyira a nyomda épületétől, mely fölött ezüstös csillogással repkedett egy galambcsapat. Tűzött a nap, néhány báméskodó hölgy ernyőt nyitott, máris selyem zsebkendővel óvták a lélegzetüket. A nyomda ajtaja előtt nyomdászok báméskodtak, közelebb nem jöttek, sötétkék kötényük a bakancsuk szárát verdeste, némelyikük zsebkendőt terített a fejére a meleg miatt.

A férfi összeesett, és csak meghalt.

Nem szenvedett, csak meghalt, a sapkája elgurult, a táskája, egy írnyi táskák, sok, kilógó fehér papírral, pecsétnyommal és cikornyás aláírással mellésített, egyik lába behajlítva maradt, és ritkás haja kócosan ragadt a rózsaszínű fejbőréhez. Kék volt a szája, nyelve hegye is látszott. A kislány mégis a kezét bámulta, a körmeit. Biztosan azért azok a legfélelmetesebbek, mert akkor is nőnek, amikor már nem élünk.

Testes, dohányszagú férfi magasodott föléje.

Kell ezt neked látni, kislány?

Az apja szorította a kezén, bátorította.

Nem tudom, mondta Klára, talán igen.

Miért is ne?!, vágta föl dacosan az állát.

Nem kell ezt neked látni, kislány, mondta az öregember.

Hiszen már láttam, mondta Klára.

A férfi fehér szakállát vakargatta. Jóindulatúan megveregette Pelsőczy vállát.

Hanem mondanék én a lányodnak valamit, Pelsőczy uram!

Apja bólintott, persze, Schütz bácsi, mondjon csak.

A német doktor újra a gyerekekhez hajolt.

Jól jegyezd meg, kislány, nem az hal meg, akit eltemetnek, hanem aki olyan akar lenni, mint a halottak.

Majd intett a kocsisnak, vigyék a tetemet.

S Klára látta még, hogy az egyik nyomdász a fejről lekapott zsebkendővel integetett a kordé után. A kislány az apjára pillantott.

És az igaz, hogy Schütz bácsi meg akart halni egyszer?

Az apja hallgatott, szipáskolt.

Igaz, mondta végül.

Miért?

Élve akarták eltemetni, akik nem szerették már.